DISPUTATIO PHILOSOPHICA

INAUGURALIS

DE

CAUSIS GENERALIBUS,

INCOLARUM NUMERUM,

ACCELERANTIBUS ET IMPEDIENTIBUS.

PATRI,

JULIANO J. BAUMGARTNER,

ARMIGERO;

ITEM,

FRANCISCO E. VULLY,

AMICO,

ET

QUONDAM

PRÆCEPTORI;

HOC OPUSCULUM

CONSECRAT

AUCTOR.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA

INAUGURALIS,

DE

CAUSIS GENERALIBUS,

INCOLARUM NUMERUM,

ACCELERANTIBUS ET IMPEDIENTIBUS.

SAT mihi conſtat, materiem de quâ diſputare conſilium eſt, non modo meis majores facultates, et præclariorem hiſtoriæ hominis cognitionem poſcere, ſed etiam multò majus dilatari et explicari debere, quàm in diſſertatiunculâ fieri poteſt: at aliâ nequa-

quàm ingenio ſuperiori non jam diſputatâ, dotibusque meis magis congruâ, circumſecùs perquiſitâ, et pertimeſcens ſemitam perſequi quâ genius exultior jam ingreſſus fuerat; malui trepidans tamen tramitem inire, cujus in ſalebris et locis arduoſis ſi pedem amitto, omnia e ſuavitate et indulgentiâ ſpero, et deprecor.

Quandoquidem verò ex hujus tentaminis naturâ, fieri vereor non poſſit, quin argumenta ſuſcipiam medicinæ aliena, de veniâ vellem non deſperare, cum ad hiſtoriam de hominis propagatione et pertinebunt et eam magnâ forſan ex parte illuſtrabunt.

Naturæ humanæ conditio, fragilis profectò et fugax, inanis, momentanea, multisque incommodis, mutationibus et periculis obnoxia conſpicitur; nec quidem quicquid adeſt, quantumvis exquiſitè compoſitum, quod lon-

ga

ga dies paulatim non imminuat, corrumpat et abſumat, tandemque penitus aboleat: ſic homo, " bræyis ævi eſt, ac plenus miſeriæ; " flos quaſi ſpectatiſſimus exoritur, ſed con- " teritur, atque evaneſcit veluti umbra *."

Cùm verò facultate prolem generandi prædītus naſcatur, progreſſumque ſuum propagatio ejus, per mundi ubique ſuperficiem, vel impedientes, vel accelerantes, cauſas agnoſcat, mihi paululùm eas perſcrutandi in mentem venit. Obſervationibus igitur meis, adnixis aliorum, fiſus, cauſas periclitans quatuor generales diſtinguo, quas ita proponam:

Vitæ genus vel *natura; adminiſtratio* ſeu *regnum; ſolum, terra*ve; et denique *clima, aër* vel *cœlum.*

Ut

* Jobi Graphiæ.

Ut effectus VITÆ GENERIS in homines recognoſcamus, varii ſtatus et vitæ rationes, a primâ ætate in ævum luxurioſum inter ſe ſunt comparandi; tum verò attoniti, et rerum inſtabilitatem miramur. Priſtinis quidem temporibus, omnia, et præter omnia ſolitudo, hominem ut ſpeciem promulgaret, excitabant: primigenii, Naturæ donis victitabant, et *piſcatus* et *venatio*, citiùs ocyùs præ neceſſitatem adhibitæ fuerunt. At cum clarè conſtat, homines perdiù piſcatores necnon venatores fuiſſe, ita certè perpauci ſemper fuerunt; nam cœtus perfrequens venatorum haud exiſtere potuit. Ferini quidem homines numerum ſuum minuere ſolebant, ne inopiâ et fame laborarent; nam iis nunquam in mentem ſubvenit, fami obire beſtias cicurando; hinc inde, horribile dictu! natos trucidandi, morem induerunt.

Attamen

Attamen e populi incremento lento et gradario, novum vitæ genus, omnia copiosè præbens, eligere coacti fuerunt; et forte tandem vel periculo compertum fuit, educatû faciles bestias; ad oves itaque, quasi uberrimas, omnem curam atque operam contulerunt. Homines ergo pastores facti sunt.

De virtute et effectibus *vitæ pastoralis*, in hominibus propagandis, philosophi largè disputaverunt: nutritus quidem statim copiosus fuit et abundans, quod Dominus Kames (cujus in omni ævo nomen illustrissimum erit) signum faustum habet; at multùm ex alterâ parte, argumenta prosunt.

" Les pays de paturâge," ait Montesquieu, " sont peu peuplés, parceque peu de " gens y trouvent de l'occupation;" et reverà quomodo statum pastoralem, incolis refertum, concipere possumus. Nam grex haud

valdè

valdè numerosa longè et latè pabulatur; si igitur greges et armenta, ratione gentis incrementi, aucta essent, undenam vitam ac pabulum ducerent, nisi agricultura subsidio veniret? Pastores igitur brevi tempore, agriculturam coluissent; longè aliter tamen res se habet. Plurimæ enim regiones in quibus hoc vitæ genus per secula regnavit, sine culturâ et incolis fuerunt; nec Scythiam citare non possumus, cujus incolæ in nostro quidem ævo sparsim vagantur; nam inculta, ratione magnitudinis habitâ, penè videbitur, etsi incolæ per tribus decem millia nonnunquam spectantur.

In aliis regionibus, alium induit *cultûs pastoralis* aspectum; pro turbis et cœtibus numerosis, quod tantùm in amplissimis potest accidere locis, quos pervadere et peragrare licet, perpauci et segregati armenta servant opiliones: hujusce vitæ beata simplicitas, magis

gis magisque homines allexit et ſibi devinxit; montes ſuperbi, ſylvis adumbroſi, et paſcuis, greges læti tentabant, et ſeceſſum præbebant amœnum paſtori, qui ſolitudine captus a vita abhorruit ſociali. Hinc altera gentium proceſſui catena.

Parùm verò quibuſdam cœlis, talis erat idonea conditio, præſertim ubi Natura ſolum ſterile et infecundum ruſtico ſubjecerat; at cum neceſſitas conatus provocat, ita *agricultura* tentata fuit, et mira inde rerum mutatio.

Statim agri exculti floruerunt, incolarum numerus mirum in modum adauctus fuit, et ipſi ingenio valere, lanam texere, pannos conficere, artes excogitare, et officinas inſtituere, inceperunt, quæ opus et victum multitudini præbuerunt. Inter varias hujuſce temporis artes et ſcientias, navigatio inventa fuit, quâ homines quæ in cæteris terris procreantur

didicerunt;

didicerunt; nec inventum, cupiditas tardè ſecuta eſt, et hominum propagatio miraque et ingens.

Paucis jam de unoquoque vitæ modo dictis, et quo uterque in hominem producendum ſeu multiplicandum valet, notato, ipſius naturam hominis in his ſtatibus paululùm perpendamus.

Priſtini vitæ uſus et venatio, quidem, præprimis apti erant ad mentem ſanam ſervandam in corpore ſano. Membris et animo ſæpius agitatis, paucis egens, victu communi et obvio contentus, nullis objiciebatur infortuniis: Ars medica, tùm haud ferè neceſſaria, penitùs penè ignorabatur: ſimplicia quædam, uſû et naturâ inſtituta, adverſus omnes prorſus morbos valebant. Nam ubi dyſpepſia, ubi podagra, et pallidus hydrops, hodiè tam ſævi et pergraves? Nec in iſtis adeò diſcre-

puit

puit vita paſtoralis, quanquam in cæteris rebus longè diverſa ; pro animo forti et excelſo, pro exercitatione laborioſâ ; otium et incuria, cum animi motibus eximiis potius et delicatis, quàm grandioribus et ad facinora aptis : at at ſimplicitas regnabat, et ſola potuit avertere morbos. Quàm diverſa fuit rerum ſpecies, cùm proles humana, agentibus negotio atque agriculturâ, undique per orbem terrarum prolata fuit ! Morbi hactenus ignoti apparuerunt, peſtesque nimiâ hominum coacervatione, venenum horribile diffundentes ; nec mora, ſtrages ac populatio, conſecutæ ſunt.

Homo a vitâ parcâ majorum diſcedens, ſibi morbos affixit innumeros, mortis præcurſores, luxuriâ procreatos. Quàm paucis exagitatur malis Afer immanſuetus, qui pedibus nudis premit ſolum incultum, præ Europeo, nihil indigente, nihil incaſſùm cupiente !

Nunc conquiramus quibuſnam in regionibus hæc permutatio citiùs vel ocyùs inſtituta fuit, et quomodo *ſoli natura* incolarum numerum vel auget vel imminuit.

Brevè jamjam notatum fuit, locos fertiliores præ cæteris prædâ venatoriâ ſcatere; at ex magno venatorum congreſſu, per exiguum temporis ſpatium, non æquè hìc ac in terris vaſtis et incultis adeſſe incepit: plagis itaque feracibus, cultus paſtoralis primò uſitatus fuit, dein agricultura; hìc enim vegetatio viret, dum Natura culturam inſtituit: ſemina plantarum huc et illuc ſparſa, ſaporis jucundi et ſaluberrima cùm eſſent, collecta fuerunt et ſata, rurſùs collecta et denuò terris indita; meſſis uberior præ labore experta, quiſque unus laborare incepit, et nutrimentum omnibus paratum fuit.

Terra propter ſterilitatem inculta, multis incolis impar eſt, et cùm talis adhuc nunquam largè habitata fuit, ideò ſemper, vel paſtoribus, vel venatoribus forſan, tenebitur; nec jamjam Scythiam quaſi exemplum non citavimus, cujus partes ſeptentrionales tam jejunæ et infelices ſunt, ut ibi arbores nequidem parcè victitare poſſint. Verum tamen eſt et exempla adſunt regionum, quæ incolas conſecutæ ſunt, non ope et officio agriculturæ, verumenim unius ingenio et laboribus. Talis erat PETRUS Magnus, qui, laboribus miris quidem et ingentibus, regnum inter rudera piſcatoriorum Tuguriorum erexit: negotio favendo, hoc miraculum præſtavit, ſicque patriam ſeptentrioni præfecit.

Ut corpus et anima, ſympathiâ quâdam ac conſenſû inter ſe connexa ſunt, virtutesque ac vitia ultrò citròque derivantur; ſic etiam

ambo

ambo multùm pendere videntur, multaque excipere et boni, malique, ſole nativo.

Molli et homines fibrâ invenimus relaxatâ, in voluptuoſis, ſicut Aſiaticis, regionibus; omnique voluptatis ſpeciei deditos, et luxuriæ omni. Ubicunque jucundâ prædita eſt varietate Natura, ubicunque omnes ejus ſummam productiones adipiſcuntur virtutem, facilè perfectioni etiam impellitur homo, et enim, brevi fœcunditatis ipſius Naturæ particeps futurus, à cunis tam undique perſpicuam et univerſam poſſidet infans hilaritatem. Si ex alterâ parte, ad loca aſpera et montoſa proſpiciamus, quibus aër alſioſus magnâ puritate valet, et quibus libertas tamdiu viguit, montanos, animo et robore pollentes, morbique neſcios, invenimus: Ejuſmodi inter alios erant, Helvetiæ, Scotiæ et Dalecarliæ cives; ſed etiam æquè ac natale ſolum, ſteriles ferè

ſunt

ſunt et infœcundi, nullo modo, nullisque rationibus, mutaturi.

At in campis vaſtis et patentibus ſolent adeſſe, ſocietatis incurioſi, et minùs fœcundi, quàm montis vel campi luxurioſi, incolæ.

SCHEFFER quidem Lapones dixit maximè infœcundos, quod terræ ingratæ tribuendum: nonnulli tamen philoſophi ſtaturam brevem et corporis vitium, e ſalis inopiâ orta autumaverunt; cùm omnia eodem deficiente, ubique degenerant animalia. Nunc autem conſtat, Lapones, ſicut ac vicinos Tartaros, ſale, tametſi ejus multùm habeant, et raró et parcè uti, cùm ſcorbutum læthiferum generare obſervaſſent, deficientibus ſimul forſan vegetabilibus: hanc igitur nequimus agnoſcere cauſam, dum Tartaros ſtaturâ procerâ ac vegetâ cognoſcimus.

DE REGNI ſeu ADMINISTRATIONIS, in Incolarum Multitudinem, Effectibus.

Quo modo vel quâ ratione gentium frequentiam *adminiſtratio* afficit, non largè diſcutiam; nec quidem ratio obſcura; ſed non omnia ſilentio prætereunda.

Parùm priſtinis temporibus, cùm vitàm diffuſè agebant venatores et paſtores, normis tenebantur ſocialibus; at introducto agrorum cultû, cùm vita ab errabundâ et incertâ, fixa et ſtabilis evadit, res multùm fit diverſa; et poſtquam negotium et artes vigere cœperunt, multa adhuc erant mutanda, et *adminiſtratio* ſimplex et facilis, alteram omninò induit, novamque formam.

Hujus

Hujus mutationis, variæ in variis regionibus fuerunt modificationes ; ſed *imperium*, quo populus ingenio liberè et dotibus utitur ſuis, quo induſtria munus ſuum habet, et præcipuè quod paci religioſè ſtudet, ſummoperè hominum propagationi favet. Tali quidem conditione, Roma, Tyrus, Ægyptus, neque alteræ gentes, olim non tantos progreſſus fecerunt : non ita pridem India obatras aſpexit myriades, et Belgium incolis naviter plenum ; ſic etiam Hyrcinia, urbibus, pagis et viculis obtecta fuit ; pari quoque ratione, Sinarum imperium incolis et induſtriâ præter omnia adhuc et valet et viget.

Ubicunque poteſtas tyrannica exercetur, gentis progreſſus vinculis cohibetur innumeris ; ſocietas et commercium langueſcunt ; bellum multos deſumit ; alteri lares et patriam abdicant, dum cæteri torpidi domi hebeſcunt. Turci et Peruviani in turpi inertiâ

capiunt

capiunt voluptatem; ideò campos vepribus undique et dumetis veſtitos invenimus, naturâ fœcundos et feraces: pravo enim regimine, quo et vita et res ſubditorum incertæ et intutæ ſunt, parùm homines laborem curant, ne ullum ex inde fructum et commodum deducant. "In Paleſtine," inquit Dominus WOOD, "we have often ſeen the huſ-"bandman ſowing, accompanied by an armed "friend, to prevent his being robbed of the "ſeed." Neque hìc deſinunt effectus tyrannidis: "Car," ut verbis utar auctoris deſerti, "la terre, manquant de bras, les eaux "du ciel ou des torrens débordés, ont ſéjourné en marecages; et ſous ce climat "chaud, leurs exhalaiſons putrides ont cauſé "des epidémies, des peſtes, des maladies de "toutes eſpèces, et il s'en eſt ſuivi un ſurcroît de dépopulation, de pénurie, et de "ruines." (VOLNEY.)—"C'eſt ainſi que la

"terre

" terre abandonnée, contribue elle-même à " ſa propre dépopulation." (VOLTAIRE.)

Huic tamen regulæ, adeſt exceptio adeò exceptitia, ut eam ſilentio præterire nequeam. Sic MONTESQUIEU: " La Chine, quoique le " plus deſpotique, eſt le pays le plus peuplé " de l'univers; car c'eſt la péculiarité de ſon " gouvernement de favoriſer le commerce et " l'agriculture; outre quoi, le climat eſt tel " qu'il favoriſe prodigieuſement la propa- " gation de l'eſpèce humaine, et les femmes " y ſont d'une fécondité ſi grande, qu'on " ne voit rien de pareil ſur la terre *." Fruſtrà igitur ſæviſſima obſtat tyrannis: non ita olim cum Græciâ, Æpypto et Aſiâ Minore, qui brevi populati fuerunt. Bellum autem jurè et meritò longè exitioſiſſima peſtis habetur; quodnam enim ævum exclamare non potuit: " Heu! gentes per

* Eſprit des Loix.

"quot et ſecula belli durat incendium! quæ-
"dam die ſicut cæduntur, tantaque ſtrages
"earum eſt, ut gentis deletum non impe-
"rium tantùm, verumetiam nomen, videre-
"tur." (JUSTINI).

Religionis adhuc principia, et diverſa, diverſos ſuos habet, in propagationem hominis, effectus. *Polygamia* ei obnoxia plurimis habetur, etſi nonnunquam fauſta. "Les principes de la religion ont extrèmement influé ſur l'eſpèce humaine, tantôt ils l'ont encouragée, comme chez les Juifs, les Mahométans, les Guebres, et les Chinois; tantôt ils l'ont choquée, comme chez les Romains, devenus Chrétiens *." Nihil verò dubii quin *monogamia*, educationi infantum ſit propitior. Leges tandem et munera ſæpiùs inſtituta ſunt, propagationi jucunda, vix ac ne vix quidem profuerunt.

HIS

* Eſprit des Loix.

HIS peractis, supereſt ut quicquam de Effectibus COELI vel CLIMATIS dicamus.

Aër ambiens, prout impenſè calidus, vel ſiccus, permadidus aut frigidus, clarè habitum corporis mutat, nec pauliſper quidem in nativitates agit. Verè miranda eſt aëris in hominem actio et poteſtas; videtur profectò corporis habitudinem à cœlo proripere; nec prorſùs Zembla Gelida, à zonâ torridâ magìs diſcrepat, quàm Arabs immitis et vagus à *Kamſchatcano* differt!

"Calor enim omnia corpora laxat atque "expandit, frigus verò denſat et durat *." Unde LUCANUS,

"Quicquid ad eos tractus, mundique teporem
"Labitur, emollit gentes clementiâ cœli;
"Omnis in arctois populis, quicunque pruinis
"Naſcitur, indomitus belli et mortis amator."

Philoſophi

* Conſp. Med. Theor.

Philoſophi autem de effectu frigoris in conſtitutionem animalium, multùm diſputaverunt; nam etſi plurimi perſuaſum habuere, nervos et muſculos ita validiores fieri, non tamen deſunt qui longè secùs opinantur: Frigori igitur tributa fuerunt animus et forma præſtans, vigens et magnanima, quorundam Septentrionalium, eodemque aſſignata ſunt thoracis anguſtia et corporis tenuitas aliorum populorum: At cùm mihi apparet, fortitudinem non ſemper in corpore pleno ſedere, nec animum puſillum ſtaturâ brevi uſque conjungi; ita credo, leges de poteſtate cœli frigidi in corpora animalium, generales nunquam dari futuras, dum effectus tam diverſi et diſſimiles conſpiciantur.

Tametſi frigus variis modis hominem afficit, conſenſus verò cum *gentium numero* conſentaneus ſemper eſt et uniformis; nec verè, quamvis Septentrio quondam *officina gentium*

dicebatur,

dicebatur, exemplum regionis hyperboreæ, et incolis refertæ, facilè inventu : tot tantaque ſunt vincula quæ *ſolum*, *cœlum* et *vitæ genus*, ſuſcitant ! Myriades qui, lapſis temporibus, Europeam Auſtralem, invaſêre et obruêre, quantumvis ingentes, minimè, ratione habitâ magnitudini eorum patriæ, tam prorſùs miræ videntur ; et profectò vir clariſſ. HUME ſatis hoc probavit. Ideo Septentrionis incolæ infœcundi nec rarò inſociales ſunt, ut ex *Kamſchatcanis*, *Eſquimaiis*, *Laponibus*, et *Samoïedis*, conſtat.

De paucitate incolarum *Americæ* cùm primùm cognita fuit, Comes BUFFON præ cæteris forſan conjecturam felicem tentavit : eam feriùs è mare emerſam judicat, atque hoc non veriſimile modò, ſed etiam magnâ ex parte verum eſſe arbitror ; nec minùs vireſcit ſuppoſitum, quòd nulla pars niſi *Peruvia* et *Mexica* habitata erat, quòd hæ regiones centrales

trales feraciſſimæ, et quòd, ſicut in terrâ antiquâ accedit, Tigridis ripis primùm urbanitas dilucere incepit: regionis quidem facies, ſuppoſitum firmat; quoniam ne minimum etiam gentis priſtinæ veſtigium, non parietinæ magnificæ, non rudera perlata, nullum artis monumentum ſuperſtes erat.

Neque ſol impenſè æſtuoſus magìs homini convenit; quod probè teſtantur et Africæ et Arabiæ deſerta, ſub Jove torrido ſubſita: in hujuſmodi locis, morbi lethiferi epidemicè graſſantur; hìc quoque turbines et terrarum commotus bacchantur: hìc venti lethales ignei perflant; hìc denique feræ immanes, viperæ venenatæ, naſcuntur et victitant; quæ omnia incolarum incremento haud parùm adverſantur: in talibus itaque locis, vel nullos, vel perpaucos, incolas invenimus. Sub cœlo mitiore, quo luxurioſa Natura frondeſcit, homo laxus, indolens fit: ibi Deam ſæpiſſimè

invocant

invocant partumeiæ; at regnum citò potentatus vindicat, et citiùs pravos imprimit effectus.

Sol temperatus homini peroptimè convenit; facultates ad ſummum provehuntur; ſocietas et connubia apud omnes Europææ gentes valent; adminiſtratio in genere lenis; ſic populorum tormenta, præ bellum et morbos, quiquidem ruinam minitantur, evitant.

Scientia verò et ſapientia ſimul ſeſe hæc adverſus obfirmant: dum ſapientia enim falculas belli cruentatas corripit, ſcientia, per artem medicam et labores peritorum, manum porrigit beneficam; et dies fortaſſis dilucebit, quo ſævas populationis cauſas, ſiſtere poterit. Quot remedia nuper ſunt explorata! quot et tegmine nobis inſtrata admodum tenui! et quot adhuc lucis, veritatisque amore, pallida vigilia et labores!

F I N I S.